

Position Paper | Commissiedebat nettarieven 14 mei 2025

Netbeheerders verwelkomen het IBO-rapport- 'Schakelen naar de Toekomst' en de appreciatie van het kabinet die op 25 april naar de Tweede Kamer zijn gestuurd. De stappen die het kabinet voorstelt om de netkosten te dempen, onderschrijven wij. Om de elektriciteitskosten voor bedrijven en huishoudens betaalbaar te houden, pleit Netbeheer Nederland voor:

1. meer grip op de energierekening voor huishoudens. Kies voor een alternatief tariefstelsel waardoor twee derde van de Nederlanders tot 200 euro minder gaat betalen;
2. de voorgestelde maatregelen om de kostenstijgingen te dempen in samenhang te bekijken en te kiezen voor het hoogste besparingsscenario;
3. duidelijke randvoorwaarden aan een eventueel amortisatiefonds.

Onze energie-infrastructuur vormt het fundament voor wonen, werken en welvaart. Nederland legt in recordtempo duizenden kilometers nieuwe elektriciteitsinfrastructuur aan en bouwt het gasnet om voor waterstof en groen gas. Deze investeringen maken een toekomstbestendig energiesysteem mogelijk en dragen bij aan een weerbaar en betaalbaar systeem.

Er is terecht veel aandacht voor de stijgende netkosten. Investerings in de elektriciteitsinfrastructuur waaronder in de elektriciteitsnetten worden via de nettarieven over decennia afgeschreven, maar zorgen gezien de enorme uitbreidingsopgave nu ook al voor stijgende kosten voor huishoudens en bedrijven. Tegelijkertijd is het belangrijk om deze kosten in perspectief te plaatsen. Want hoewel de netkosten stijgen, neemt de totale energierekening naar verwachting in mindere mate toe. En juist die totale energierekening – bestaande uit energiekosten, belastingen en netkosten (zie figuur 1) – is voor de eindgebruiker bepalend. Door de afbouw van de gasrekening en de overstap op goedkopere, duurzame elektriciteit, drukt dit op termijn de totale energielasten voor huishoudens en bedrijven. Het is daarom belangrijk om breed te kijken naar mogelijkheden om te zorgen dat de rekening betaalbaar blijft.

Het dempen van de netkosten vraagt om een slimme, integrale aanpak: gericht op het structureel verlagen van de systeemkosten op de lange termijn én het bieden van verlichting op de korte termijn. Met het IBO-rapport en de stappen die het kabinet recent voorstelt in zijn appreciatie, zijn we weer een stap in de goede richting naar een betaalbaar energiesysteem. De netbeheerders zijn blij met de stappen die gezet zijn om de energiekosten voor huishoudens en de industrie te dempen. Eerder pleitten netbeheerders al voor compensatie via belasting- en subsidiebeleid, gericht op kwetsbare huishoudens en economisch belangrijke sectoren. De voortzetting van de IKC draagt bij aan een gelijk spelveld in Europa en sluit aan bij dit pleidooi.

De netbeheerders hebben eerder de betaalbaarheidsladder (zie figuur 2) ontwikkeld; deze ladder geeft aan welke acties prioriteit hebben om de kosten van het elektriciteitsnet te beperken. Voor het Commissiedebat nettarieven op 14 mei geven we – in lijn met de betaalbaarheidsladder - graag een aantal aandachtspunten mee die daarbij van belang zijn.

Figuur 2 de betaalbaarheidsladder van de netbeheerders

Eerlijker en betaalbaarder: een nieuw tariefmodel voor kleinverbruikers

Netwerkkosten zijn het vaste deel van de energierekening die huishoudens betalen voor de aanleg en uitbreiding van het elektriciteitsnet. Op dit moment betaalt iedereen hetzelfde bedrag, ongeacht hoeveel stroom men gebruikt. Daardoor betalen huishoudens met een laag verbruik – vaak met een lager inkomen – relatief méér dan huishoudens die het net zwaarder belasten, bijvoorbeeld via elektrische auto's of warmtepompen. Deze situatie is onhoudbaar. Als we vasthouden aan het huidige capaciteitstarief, stijgt de netbeheerrekening voor iedereen van gemiddeld € 375 naar € 560 per jaar. Tegelijk blijven kansen voor eerlijkere kostenverdeling onbenut.

Ons doel is om huishoudens maximale grip te geven op hun energierekening, zodat zij de kosten van de energierekening zoveel mogelijk kunnen dempen en het net beter wordt benut. Een alternatief tariefmodel op basis van verbruik én tijd biedt uitkomst. Huishoudens met een laag verbruik kunnen tot wel € 200 per jaar besparen ten opzichte van prognoses van huidige tariefstructuur, zonder hun gedrag aan te passen. Huishoudens die veel stroom gebruiken kunnen met dit model bewust energie verbruiken in de daluren, zodat zij profiteren van lagere tarieven buiten piekmomenten. Denk aan later laden van elektrische auto's of het aansturen van warmtepompen via een HEMS-systeem. Ook het net profiteert. Door beter gebruik te maken van rustige momenten op het net, daalt de investeringsopgave. Er zijn minder ingrepen nodig in de wijk, en er ontstaat ruimte om 700.000 extra woningen aan te sluiten – met minder transformatoren en lagere maatschappelijke kosten.

Netbeheerders werken sinds 2020 aan een alternatief nettarif¹. In de afgelopen jaren hebben we stap voor stap verschillende varianten onderzocht, steeds in overleg met experts en betrokken partijen. In 2023 zijn we – samen met een brede klankbordgroep – gestart met een verkenning van meerdere modellen. Uit deze verkenning kwam het tijdsgebonden kWh-tarief (Time-of-Use) als voorkeursvariant naar voren. Dit model scoorde het best op vier belangrijke punten: het helpt het net beter te benutten, sluit goed aan bij de kosten die mensen veroorzaken, is technisch robuust, en toepasbaar voor allerlei soorten huishoudens. Ook andere opties, zoals tarieven op basis van verbruiksschalen (staffels) of maandpieken, zijn onderzocht. Die bleken echter veel minder effect te hebben op het net, en boden minder voordelen voor huishoudens.

De publicatie van de door Berenschot doorgerekende structuur heeft veel reacties teweeg gebracht en sloot goed aan bij de verdere uitwerking van het tariefstelsel. We hebben hierbij de signalen uit de Tweede Kamer gehoord: een alternatieve tariefstructuur met 2x24 uurtarieven wordt als complex ervaren. Een nieuwe tariefstructuur moet het net efficiënter benutten en de energierekening verlagen. Het is daarbij belangrijk dat huishoudens die het net intensief belasten weten wat hun handelingsperspectief is en begrijpen hoe de tariefstructuur werkt, zodat deze huishoudens gestimuleerd worden om energie buiten de pieken om te gebruiken.

Netbeheerders hebben na gesprekken met markt- en consumentenorganisaties besloten het voorstel met 2x24 uurtarieven los te laten, waarbij we toewerken naar een variant met de juiste balans tussen begrijpelijkheid en netefficiëntie. Momenteel onderzoeken de netbeheerders wat de invloed is van het aantal prijsblokken op de begrijpelijkheid en effectiviteit van de nettarieven. Daarbij doen we ook onderzoek naar hoe we huishoudens op een toegankelijke en begrijpelijke manier kunnen informeren over een ander tariefstelsel. De Tweede Kamer heeft zich in het Commissiedebat netcongestie op 19 februari jl. ook uitgesproken over het onderzoeken van een piek- en daltarief. De energieleveranciers gebruiken deze tijdstippen om de energieprijzen op te baseren. De netbeheerders willen met de energieleveranciers verkennen of ook de tijden van de piek/dal momenten verschoven kunnen worden zodat deze beter aansluiten bij de drukke en rustige momenten op het elektriciteitsnet, zoals ook verzocht is door de Tweede Kamer.

Wij vragen de Tweede Kamer om de noodzaak van een alternatieve tariefstructuur gebaseerd op verbruik en tijd te onderschrijven, en samen met ons te werken aan een eerlijker, begrijpelijker en toekomstbestendig energiesysteem voor alle huishoudens.

Bekijk de voorgestelde maatregelen om de kostenstijgingen te dempen in samenhang en kies voor het hoogste besparingsscenario's

In opdracht van de netbeheerders en het IBO onderzocht Boston Consulting Group (BCG) welke structurele maatregelen kunnen helpen om de stijging van de netkosten te beperken. De conclusie is duidelijk: Nederland kan tot €30 miljard aan investeringskosten besparen door het elektriciteitsnet slimmer te benutten.

Netbeheerders zijn positief dat het kabinet in zijn IBO-appreciatie alle voorgestelde maatregelen omarmt en kiest voor een samenhangende beleidsagenda. De voorgestelde maatregelen uit het IBO-rapport versterken. Zo voorkomt de aanleg van warmtenetten dat elektriciteitsnetten in warmte wijken verzwaard moeten worden voor warmtepompen. Maar als in diezelfde wijk niet óók gestuurd wordt op netbewust laden van elektrische auto's – bijvoorbeeld door laadtijden te spreiden buiten de avondpiek – dan ontstaat alsnog een zware netbelasting waarvoor aanvullende investeringen nodig zijn. De integraliteit van het pakket is dus essentieel. Alleen door de samenhang te behouden, benutten we het volledige potentieel van het hoge besparingsscenario zoals geschetst door BCG.

Netbeheerders zijn daarnaast positief dat het kabinet toewerkt naar een concreet kostenbesparingsdoel. Wij pleiten voor het hoogste besparingsscenario. Dit vraagt een actieve inzet op flexibiliteit, locatiesturing en de uitrol van duurzame moleculen met maatregelen die aantoonbaar grote impact hebben op systeemefficiëntie en betaalbaarheid:

- Snelle duidelijkheid over de Wet collectieve warmtevoorziening (Wcw)

¹ Zie Berenschot rapportage: Toelichting op totstandkoming voorgesteld nettarif

- Heldere keuzes voor waterstofmarktordening en infrastructuur
- Gericht locatiebeleid voor energie-intensieve industrieën

Wij roepen de Tweede Kamer op om het BCG-pakket aan maatregelen als geheel te ondersteunen én ambitie te tonen in het realiseren van het hoogste besparingsscenario. Alleen zo blijven de netkosten voor huishoudens en bedrijven beheersbaar. Een overzicht van systeeminterventies uit het BCG zijn in figuur 3 weergegeven.

Figuur 3 wat is er nu nodig? de 15 beleidsmaatregelen uit het BCG-rapport

Stel duidelijke randvoorwaarden aan een eventueel amortisatiefonds

Het kabinet wil onderzoeken of een amortisatiefonds voor het elektriciteitsnet kan helpen om de hoge investeringskosten voor het elektriciteitsnet te spreiden over een langere periode. Dat kan mogelijk zorgen voor stabielere kosten voor gebruikers over de jaren heen. Netbeheerders plaatsen daar kanttekeningen bij. Zij zien verschillende risico's waarvan de belangrijkste is dat de financieringskosten van een amortisatiefonds naar verwachting hoger zijn. Die kosten komen uiteindelijk bij gebruikers of belastingbetalers terecht. Een amortisatie binnen de huidige afschrijvingstermijnen brengt daarnaast voor netbeheerders en de overheid grote onzekerheid over de tariefopbrengsten. Deze tariefopbrengsten zijn cruciaal om te blijven investeren in de noodzakelijke verzwaring en uitbreiding van het elektriciteitsnet. Deze investeringen voegen immers tientallen miljarden aan maatschappelijke waarde toe, zoals ook door Ecorys onderbouwd is.

De netbeheerders zien daarom in eerste instantie meer in het verstrekken van subsidies. Bij het verder uitwerken van het amortisatiefonds is het voor de netbeheerders belangrijk dat de vier randvoorwaarden -die het kabinet zelf ook formuleert- in acht worden genomen:

1. Er moet duidelijkheid zijn over de juridische mogelijkheden om deze variant uit te voeren.
2. Het is nog onduidelijk wat de effecten zijn van een amortisatierekening op het EMU-saldo en de EMU-schuld. Het kabinet wil deze aanpak alleen toepassen op een manier die niet saldo-relevant is.
3. Het kabinet wil de intergenerationele effecten van een amortisatierekening goed in kaart brengen om te voorkomen dat de rekening onevenredig wordt doorgeschoven naar toekomstige generaties.
4. De effecten van de amortisatierekening op de financiële positie van TenneT en de credit-rating moeten in kaart worden gebracht en betrokken worden in de besluitvorming door het ministerie van Financiën en het ministerie van KGG.

Tot slot

Een betaalbaar energiesysteem begint bij slimme keuzes vandaag. De netbeheerders investeren in het energiesysteem van de toekomst. We vragen de Kamer om te kiezen voor samenhang, ambitie en een structurele verlaging van de systeemkosten. Samen maken we de energietransitie haalbaar én betaalbaar. Wij hopen dan ook dat u onze aanbevelingen meeneemt in het belangrijke debat hierover met de minister. Uiteraard staan we ter beschikking om verdere informatie over onze aanbevelingen te verstrekken.

Pieter Heeren

Public Affairs Adviseur

pheeren@netbeheernederland.nl

06 12 95 52 81